

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Martin Jeřábek – Nicole Hlaváčová
Article / Článok: Na cestě k polarizaci. analýza programů švýcarských politických stran (2015-2019)
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.31-61>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

JEŘÁBEK, M. – HLAVÁČOVÁ, N. 2022. Na cestě k polarizaci. analýza programů švýcarských politických stran (2015-2019). In *Politické Vedy*. Vol. 25, no. 3, pp. 31-61. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.31-61>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

NA CESTĚ K POLARIZACI. ANALÝZA PROGRAMŮ ŠVÝCARSKÝCH POLITICKÝCH STRAN (2015-2019)¹

ROAD TO POLARISATION. ANALYSIS OF SWISS PARTY PROGRAMMES 2015-2019

Martin Jeřábek – Nicole Hlaváčová*

ABSTRACT

The polarisation in the Swiss party system increased in the last three decades. Party competition led individual parties to find instruments to strengthen party unity at the national level. Because of the unification at the national level it is important to study election party programmes. The main goal of the article was to investigate in what respect have these changes affected party election programmes. We compared contemporary programmatic positions of relevant political parties in the Swiss lower house which succeeded with more than 4 % of votes in the 2015 parliamentary elections. The findings of our detailed content analysis of the party programmes in predetermined categories (A-E) pointed to a growing level of polarisation on the right-left axis. We argued that the election programmes reflect the level of polarisation. We succeeded to set the parties on the right-left axis. There is no party we located in the exact centre of the spectrum according to their programme. The left part of the scale is more polarised than the right, the Green party (GPS) is located on the very end of the left part of the right-left axis, the Social democratic party (SP) and the Green liberals (GLP) are on the moderate left. FDP, BDP and CVP are according our study located on the right part of the spectrum. SVP was located almost on the very end of the right part of the spectrum. Our research concludes that the level of polarisation of current Swiss party system is high.

---

* PhDr. Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D. působí jako odborný asistent a vědecký pracovník na Katedře germanistiky a slavistiky, Filozofická fakulta, Západočeská univerzita v Plzni, Sedláčkova 38, 306 14 Plzeň 3, Česká republika, e-mail: mjerabek@kgs.zcu.cz. Korespondenční autor.

* Mgr. Nicole Hlaváčová je absolventkou magisterského oboru Mezinárodní vztahy na Institutu politologických studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, Smetanovo nábř. 6, 110 00 Staré Město, Česká republika, e-mail: nicole.hlavacova@seznam.cz.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politicevedy.2022.25.3.31-61>

¹ Článek byl podpořen z institucionálních prostředků Katedry germanistiky a slavistiky FF ZČU v Plzni. Text vychází ze zjištění prezentovaných v bakalářské práci Nicole Hlaváčové s názvem Srovnání programatiky současných politických stran ve Švýcarsku, kterou vedl Martin Jeřábek.

Key words: Swiss Party System, Switzerland, Political Parties, Party Programmes, Polarisation, Consociational Democracy, Political Spectrum, Right-wing, Left-wing

Úvod

Švýcarské spříseženství je zemí společensky heterogenního charakteru. Konfederace (od roku 1848 federace) dokázala do státního uspořádání postupně integrovat čtyři jazykové skupiny, dvě tradičně velká náboženství i škálu různorodých sociálních skupin. Švýcarsko je označováno za konsociační (konkordanční) typ demokracie. (Helms at al., 2019) Specifikem je vysoce fragmentovaný stranický systém, který byl ve 20. století někdy vnímaný jako „*alliance*“ kantonálních stran. (Bailer, Bütikofer, 2015) Vývoj stranického systému Švýcarska vyústil roku 1959 do kontinuální vlády čtyř nejsilnějších stran za přihlížení střídající se opozice. (Lijphart, 1969) Podle **Arend Lijpharta** představuje Švýcarsko klasický příklad konsenzuálního modelu demokracie, který naplňuje jeho základní znaky. (Lijphart, 1977) **Lijphartovy** rozborů konsenzuálních prvků (2012, 35, 245) poukazují na fakt, že přestože ve švýcarské Národní radě zasedá až 12 politických subjektů, rozhodující většinu parlamentních křesel na sebe shromáždí čtyři strany, které pak společně proporcčně vládnou.

V posledních třech dekádách od počátku 90. let 20. století jsme svědky důležitých změn v roli stran ve švýcarském politickém systému. Podle analýzy **Adriana Vattera** (2018) je třeba vnímat strany nově v kontextu posunů od konsenzuálního modelu směrem k „centrifugální demokracii“, tedy systému se zřetelnými prvky konfliktu (při zachování řady znaků konsocialismu). Ideologická polarizace stran je zde však jen jednou z komponent tohoto trendu rostoucího stupně konfliktu ve švýcarské politice. Politické strany se staly vedle dříve mocných zájmových skupin (využívajících fakultativní referendum) významnějšími aktéry, vzrostla důležitost voleb, volebních kampaní, a tudíž i národních stranických programů. (Sciarini at al., 2015) Strany berou stále více ohled na voliče při volbách samotných (Bornschiefer, 2015) i při hlasování v parlamentu, což dokládá **Denise Traber** (2015) podrobným výzkumem vytváření hlasovacích koalic v Národní radě. Vládní strany (SVP, CVP, FDP, SP) nejsou vázány koaličními smlouvami, což již umožňuje „taktické“ hlasování v parlamentu případ od případu. (Traber, 2015) V tématech, na která jsou voliči dané strany citliví, jsou poslanci velmi opatrní, a hlasují v souladu s volebními sliby (prezentovanými v národním stranickém programu) a tedy s očekáváními

„svých“ voličů. (Traber, 2015)

Cílem naší analýzy je zjistit, do jaké míry se polarizace promítá do celošvýcarských oficiálních stranických programů. Programy švýcarských stran budeme komparovat a určíme skutečné umístění stran na pravolevé ose politického spektra. Časově vymezujeme výzkum volebním obdobím 2015-2019. Metodou srovnání programových pozic stran (Werner et al., 2015) chceme charakterizovat stav polarizace stranického systému a podpořit tím tezi, že Švýcarsko již není ideálním typem konsenzuální demokracie. (Helms at al., 2019; Sciarini at al. 2015), ale systémem, který se vyznačuje kombinací konsociačních znaků a prvků konfliktu. Navazujeme tím na předchozí výzkum dokládající výše uvedené posuny ve švýcarské politice. (Ladner, 2014)

Ve druhé kapitole představíme trendy ve stranickém systému Švýcarska. V hlavní části (kapitola 3) se budeme věnovat programům politických stran. Při výběru stran pro analýzu jsme vycházeli z výsledků parlamentních voleb, které se uskutečnily 18. října 2015. Pro komparaci jsme zvolili čtyři vládní strany, které zasedají ve vládě podle proporčního pravidla tzv. magické formule, a další tři relevantní parlamentní strany. Jedná se o *Schweizerische Volkspartei* (SVP, 29,4 % získaných hlasů), *Sozialdemokratische Partei der Schweiz* (SP, 18,8 %), *FDP. Die Liberalen* (16,4 %), *Christlichdemokratische Volkspartei* (CVP, 11,6 %), *Grüne Partei der Schweiz* (GPS, 7,1 %), *Grünliberale Partei* (GLP, 4,6 %) a *Bürgerlich-Demokratische Partei* (BDP, 4,1 %) (Parteienstärke im Nationalrat, 2015, viz příloha 2). V dolní komoře dvoukomorového parlamentu získalo námi vybraných 7 stran (z celkem 12 zastoupených v Národní radě)² dohromady 194 z celkového počtu 200 mandátů. (Nationalratswahlen 2015b) Přestože volební systém na spolkové úrovni pro volby do Národní rady nezná uzavírací klauzuli (Proporzwahl und Wahlquorum: 4-Prozent-Hürde; online), do naší studie jsme zařadili politické strany, které překročily hranici alespoň 4 % získaných voličských hlasů.

Jako směrodatné pro náš výzkum jsme vybrali výsledky do Národní rady zvolené na základě proporčního volebního systému, jejichž poměr je určující pro složení vlády. Poslanci Národní rady reprezentují švýcarský lid. Horní komorou parlamentu je Rada států (*Ständerat, Conseil des États*), která se podílí rovněž na tvorbě federálních zákonů. Rada států má 46 členů, je volena většinou a reprezentuje švýcarské kantony.

---

² Dále se do Národní rady dostaly v roce 2015 tyto malé strany: *Partei der Arbeit der Schweiz* (PdA, 1 mandát), *Evangelische Volkspartei der Schweiz* (EVP, 2 mandáty), *Mouvement citoyens genevois* (MCG, 1 mandát) a *Lega dei Ticinesi* (Lega, 2 mandáty).

V příspěvku se ptáme, na jaké pozici se na politickém spektru nacházejí politické strany v kontextu svých programů. Zajímá nás především, do jaké míry se skutečné umístění stran liší od jejich deklarované pozice. Metoda umístování politických stran na pravolevou politickou škálu je stále relevantní přístup. (Ladner, 2006; Bornschieer, 2015) Navíc frekvence užívání termínů spojených s touto škálou, jako například pojmů *extrémní pravice* nebo *extrémní levice*, narůstá. (Hloušek, Kopeček, 2010)

Naše hlavní hypotéza (H1) vychází z teorie odstředivosti (centrifugalita) nebo dostředivosti (centripetalita) politických stran vzhledem ke svým programům. Politické strany se dle této teorie mnohdy samy zařazují na jiné místo v politickém spektru, než které jim náleží na základě konkrétních stanovisek deklarovaných v politických programech. Posouvají tím své voliče dále od jejich faktických přesvědčení. (Ladner, 2006) Vycházíme z předpokladu, že švýcarští voliči jsou ve své podstatě spíše středoví, zatímco politické strany se ukotvují na pravolevé škále více vlevo či vpravo. Politické strany tedy své voliče „táhnou“ svými programy pak více doleva či doprava. (Cox, 1990) Naše hypotéza předpokládá, že alespoň tři ze sedmi sledovaných politických stran se od svých deklarovaných pozic na pravolevé škále odchylojí. Mají tedy ve svých programech pro volební období 2015-2019 převahu výroků dokládajících jinou skutečnost, než kterou samy o sobě prohlašují, nebo žádnou pozici nedeklarují.

Stanovili jsme si ještě vedlejší hypotézu (dále H2). Vycházíme přitom z analýzy **Andrease Wimmera** o dlouhodobě stabilní vysoké míře patriotismu ve švýcarské společnosti a předpokládáme tedy větší popularitu politických stran jako je SVP (Kriesi, 2015), které akcentují patriotická témata či zdůrazňují švýcarskou identitu. (Wimmer, 2011; Kaufmann, Zimmer, 1998) Do analýzy jsme proto zařadili kategorii D.2 *Nacionalismus a patriotismus* (viz příloha 1). Strany, které v této kategorii nabudou hodnoty [P], budou označeny jako patriotické. Strany, které nabudou hodnoty [L], budou označeny jako nepatriotické. Strany, které nabudou hodnoty [N], se k těmto výzkumným otázkám nevztahují.

1. Metodologie studie

Studie nejprve stručně charakterizuje důležitý trend ve stranickém systému Švýcarska a současné základní programové pozice relevantních politických stran. Předmětem výzkumu naší studie jsou programy politických stran vydané pro volební období 2015-2019. Programy podrobíme obsahové analýze a pomocí metody kódování kvalitativních dat v každém tématu rozřadíme do kvantitativně

určených kategorií.

Metoda kódování našeho textu vychází z kódovacího manuálu výzkumné skupiny ECPR *Manifesto Research Group*, která od roku 1979 sbírá a srovnává politické programy z celého světa. (Werner et al., 2015) Inspirováni manuálem jsme vybrali vlastní (pro náš případ) vhodné kategorie. Relevantní témata pro komparaci byla stanovena tak, aby bylo možné je zachytit na pravolevém politickém spektru. Výsledky kódování politických programů jsou vyhodnoceny a vždy znázorněny za pomoci srovnávacích tabulek (tabulky 1-5) v kapitole 3.2. Kromě manuálu *Manifesto Research Group* se metodologie studie vzhledem k použité metodě kódování opírá o příslušné kapitoly publikací **Jana Hendla** (2015; 2016).

1.1 Stanovení systému kódování a způsobu určování hodnot

Pro naši komparaci politických stran jsme sestavili kódovací systém, na jehož základě dojde k porovnání pro studii relevantních témat. Kategorie vychází z oficiálních kódovacích kategorií *Manifesto Research Group* a jsou stanoveny tak, aby bylo možno je ukotvit na politickém spektru. Hlavní tematické okruhy/kategorie (viz níže) jsou dále rozděleny do podkategorií. Detailní komparace proběhne na bázi podkategorií, a to u všech pěti stanovených tematických okruhů. Hlavní kategorie jsou: *vnější vztahy* (A), *politický systém* (B), *ekonomika* (C), *struktura společnosti* (D) a *sociální skupiny* (E). Dílčích podkategorií jsme stanovili celkem 11: armáda, evropská integrace, centralizace, byrokracie, regulace volného trhu, infrastruktura pro posílení ekonomiky, centrálně řízené hospodářství, imigrace, nacionalismus a patriotismus, menšiny a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. U každé podkategorie bude určeno, za jakých okolností nabude program pozici [L-levice], [N-neutrální], nebo [P-pravice]. Závěrem dojde k sečtení výsledků těchto hodnot u všech stran. Na základě jejich výsledku budou umístěny na pravolevou škálu, ohraničenou hodnotami -11 až +11, kdy -11 představuje extrémní levici a +11 extrémní pravici. Strany tedy mohou nabýt 23 různých pozic (včetně neutrální).

Způsob vyhledávání výroků a formulací v politických programech, které souvisí s danou kategorií komparace bude probíhat na základě hledání tzv. *kvazivět* v textu. Jedná se o metodu, kdy rozpoznáváme v textu vždy jednu myšlenku, i přesto, že je skryta v souvětí nebo větě obsahující několik na sobě nezávislých myšlenek. (Werner et al., 2015) Věty, které budou obsahovat pro danou kategorii podstatné informace, budou vždy součástí kapitoly v podobě parafráze a slovního porovnání s podobnými větami napříč ostatními programy. Předpokládá

se nutnosť zjednodušenia a zjednotenia vzhľadom k umelým kvantifikáciám výrokov. Strany budú kategorizované do hodnôt [L], [N] a [P] na základe najväčšej shody. Pre tematické okruhy sa svojimi kategoriami je pre účely našej štúdie vytvorený systém číslovania, kde každé číslo patrí práve jednej kategórii. Tento systém umožní jednoduchší spôsob nájdenia príslušných tém v stranických programech. Bude platiť, že [N] = 0, [P] = +1 a [L] = -1. Stred škály je roven [N] teda 0. Hodnota -11 škály je roven 11x[L] a hodnota 11 škály je rovna 11x[P]. Výsledky porovnania zhrneme do srovnávacej tabuľky a umiestime strany na pravolevé politické spektrum (graf 1).

1.2 Definícia porovnaných kategórií

Vzhľadom k rôznemu pojetiu programov bolo potrebné stanoviť rámec, v ktorom porovnanie bude prebiehať. Pre tieto účely sme zostavili kódovací kľúč (príloha 1), ktorý je inšpirovaný systémom porovnania politických programov vedeckej skupiny ECPR *Manifesto Research Group*. Z jejich pôvodných 56 ustálených kategórií pre porovnanie sme pre účely tejto práce definovali 11 kategórií, ktoré však z pôvodných 56 kategórií vychádzajú. Pomocou kódov boli v programech zaznamenané príslušné pasáže odpovedajúce porovnaným kategóriám. V podkapitolách k tematickým okruhom A-E (viz nižšie) si stanovíme pravidlá, za jakých budú vyjadrené v politických programech nabývať hodnoty [L], [N] a [P].

2. Charakteristika hlavných trendov v stranickom systéme Švajčiarska

Švajčiarsky stranický systém 20. storočia je možné podľa mainstreamovej odbornej reflexie charakterizovať tromi základnými znakmi: fragmentácia, relatívna stabilita a dominancia strán umiernených pravice. (Kriesi, Trechsel, 2008) V zemi s počtom 5 260 000 oprávnených voličov (Stimmbevölkerung, BfS, 2015), sa vyskytuje na 5000 lokálnych strán, 180 kantónnych strán a 14 strán fungujúcich na spoločnej úrovni. (Ladner, 2006) Pre svoju vysokú mieru fragmentácie bol stranický systém vďaka konsenzuálnym princípom a politickej kultúre až do konca 80. rokov 20. storočia pomerne stabilný. Také umiernené pravicové strany ako Kresťansko-demokratická ľudová strana (CVP) a Svobodná demokratická strana: Liberálové (FDP) prispeli vďaka svojej silnej pozícii (Sciarini et al., 2015) k stabilizácii systému a stáli v roku 1959 u zrodu tzv. magického vzorca (*Zauberformel*), pravidla proporčného zostavovania vlády. (Steppacher, 2005) V 60. rokoch 20. storočia začalo dochádzať k miernejmu posunu strán na pomyslnú polarizačnú krivku.

Pravicové strany FDP, CVP a SVP se programově sblížily a posunuly se zprava blíže ke středu. (Sartori 2005) Podle **Miroslava Nováka** představovala magická formule hlavní princip konsenzu (konkordanční/konsociační prvek) v politickém systému Švýcarska. (Novák, 1998; shodně Sciarini at al., 2015)

Podle klasické typologie **Giovanni Sartoriho** bychom stranický systém na federální úrovni ve Švýcarsku označili za umírněný multipartismus (především dle počtu relevantních stran), také pokud zohledníme kontrolní kritérium ideologické vzdálenosti stran i fakt absence antisystémových stran. (Sartori, 2015) Při zařazení do typologie však můžeme zohlednit i další kritéria jako aktéry s možností uplatnit veto vůči politickým rozhodnutím. Zaměříme-li se pohledem inspirovaným vznikem stran zdola, tedy *bottom up*, na lokální úrovni a v rámci kantonálních stranických systémů se organizují malé radikální strany jako *Lega dei Ticinesi*. (Ladner, 2004) Tyto strany jsou schopny iniciovat účinný instrument referenda a politická rozhodnutí zvrátit. Podle těchto měřítek bychom tedy mohli stranický systém jako celek (se zohledněním kantonální úrovně) považovat za polarizovaný pluralismus. (Kriesi, Trechsel, 2008) Zajímavé je, že funkce politických stran ve Švýcarsku je zmíněna až po ústavní revizi roku 1999, konkrétně v článku 137: „*Politické strany se podílejí na tvorbě názorů a vůle lidu.*“ (Bundesverfassung, 1999)

Od 90. let 20. století zaznamenal stranický systém výrazný posun k polarizaci. Klíčovým aktérem, který přispěl ke zvýšení míry konfliktu ve stranickém systému, byla populistická Švýcarská lidová strana (SVP). (Bernhard et al., 2015) SVP se vstupem podnikatele **Christopha Blochera** do svého čela posunula na radikální pravici a profiluje se jako protievropská a protiimigrační strana s nacionalistickými tendencemi. (Bernhard, 2017) Původně byla SVP stranou ukotvenou pouze v rurálním protestantském prostředí německy hovořících kantonů Bern a Curych. Od druhé poloviny 90. let minulého století však získávala hlasy rovněž v katolickém prostředí (kantony Lucern a Schwyz) i ve francouzsky hovořících oblastech (kantony Vaud a Ženeva). (Kriesi, Trechsel, 2008) SVP se stala federální stranou, která programově brání švýcarské „kulturní tradice“. Během 8 let vyrostla z původních 14,9 % hlasů získaných ve volbách do Národní rady v roce 1995 na nejsilnější parlamentní stranu v roce 2003. Zlomovým bodem vzestupu SVP byly volby roku 1999. Nastala zcela nová situace, kdy SVP po volbách z pozice druhé nejsilnější strany žádala o přidělení druhého křesla ve federální vládě, což ale ostatní strany odmítly. (Ladner, 2001) Prakticky uplatnit tento požadavek se podařilo SVP až v roce 2003, kdy ve volbách získala 26,7 % hlasů. Občanské strany FDP (se 17,3 % hlasů) a CVP

(se 14,4 % hlasů) zároveň zaznamenaly nejhorší volební výsledek od roku 1919. (Nationalratswahlen 2003) SVP tedy prosadila obměnu v rámci tzv. magické formule, díky které navýšila svůj podíl v exekutivě na dva vládní posty, a navíc prosadila do vlády svého předsedu **Christopha Blochera**. Z vládních stran nejméně úspěšná CVP jedno ministerské křeslo ztratila. Zajímavé je, že **Blocher** nebyl po dalších volbách v roce 2007 znovuzvolen, což vedlo k dalšímu posílení „opozičního chování“ SVP při hlasování vládních stran v parlamentu. (Traber, 2015)

Významná část autorů pracuje v souvislosti s těmito změnami a rostoucím stupněm konfliktu ve švýcarské politice s hypotézou, že stranický systém se transformoval z bipolárního (levice – pravice) na tripolární. (Ladner, 2006; Sciarini et al., 2015) Již **Claude Longchamp** (1995) argumentuje novým trendem, kdy na levé straně stranického spektra stojí jasně sociální demokracie (SP) a později Zelení, ve středu se nachází umírněná pravice (CVP a napravo od ní FDP) a třetí tábor tvoří nacionálně-konzervativní SVP na krajní pravici. (shodně Kriesi, 2015)

Zásadním východiskem pro naši studii je polarizace na ose ekonomického štěpení (Sciarini, 2015), na jejichž koncích je na jedné straně politická levice (zastávající sociální stát a ochranu životního prostředí) a na druhé straně pravice (prosazující ekonomický liberalismus a rozpočtovou disciplínu). Ve stranickém systému Švýcarska tedy dobře identifikujeme rokkanovské štěpné linie (třídní, náboženské), na jejichž základě strany původně vznikaly (Lipset, Rokkan, 1967). V případě štěpných linií centrum vs. periferie a vlastníci vs. pracující se dle **Víta Hlouška** jedná i v 21. století o stále přítomné socioekonomické štěpení. (Hloušek, 2005) Důležitost této dimenze v současné politice Švýcarska dokládají stabilně odlišné postoje v ekonomických a sociálních otázkách, které se odrážejí do hlasování politických stran v parlamentu, jak dokumentují autoři **Hanspeter Kriesi** (2015) a **Denise Traber** (2015). Hnacím motorem polarizace od 90. let 20. století jsou konkrétně strana SP na levi a SVP na pravici. (Ladner, 2014)

Druhou dimenzí, ve které zaujímají strany ve Švýcarsku stále více odlišná stanoviska, je podle **Simona Borschiera** (2015) ovšem tzv. kulturní konflikt. Nová štěpná linie mezi modernizačním/otevřeným/univerzalistickým (*green-alternative-libertarian*; GAL) a tradicionalistickým/uzavřeným/nacionalistickým (*traditional-authoritarian-nationalist*; TAN) pojetím kultury je patrná od 90. let 20. století. Politická polarizace podél této linie se projevila tím, že politické strany se výrazněji seskupují u těchto pólů (Zelení a SP na jednom pólu a SVP na druhém) než v pomyslném politickém středu. (Borschier, 2015) Zajímavou ukázkou dočasného opačného trendu byly parlamentní volby roku 2011 (příloha 2), kde u

voličů na federální úrovni bodovaly rovněž dvě středové strany. (Kriesi, 2015) Byli to Zelení liberálové (Grünliberale Partei Schweiz, 2018), politická formace odštěpená od Zelených. V roce 2011 dále také uspěla teprve na sklonku roku 2008 na federální úrovni etablovaná středová strana BDP (Bürgerlich-Demokratische Partei Schweiz), která se odštěpila od SVP. (Bühlmann, Hohl, 2018) Celkový trend polarizace a nacionalizace s hybatelem v podobě pravicové a radikální SVP, jak dokládá složení Národní rady v letech 2015-2019, tímto však zůstal nedotčen.

3. Analýza programů politických stran

Hlavní část našeho příspěvku se bude věnovat obsahové analýze celonárodních politických programů sedmi vybraných švýcarských parlamentních stran s ohledem na stanovené otázky a hypotézy.

3.1 Obecná charakteristika stranických programů pro volby 2015

Programem Švýcarské lidové strany (SVP) čtenáře provádí bernský salašnický pes Willy. SVP se nezmiňuje o své pozici na politickém spektru, ale považuje se za stranu střední třídy. (Schweizerische, 2015) Sociální demokraté (SP) svůj program pro volby 2015 nazvali: „*Spravedlivé platy, dostupné bydlení, jisté důchody*“ (Sozialdemokratische, 2015) Program vychází z dlouhodobého stranického programu. (Sozialdemokratische, 2010) Svou „levicovost“ SP nedeklaruje. Základní program švýcarské Svobodně demokratické strany (FDP, 2015) strana rozvíjí v 17 konkrétních programových prohlášeních. (FDP. Positionen, 2019) FDP se hlásí se k liberalismu, z publikace *Hodnoty, historie a organizace strany* je zřejmé ukotvení strany na pravé straně pravolevé škály. (FDP. Die Liberalen, 2016) CVP se nazývá stranou „středu“, hlavním mottem je: „*V zájmu střední třídy, v zájmu našeho Švýcarska!*“ (Christlichdemokratische, 2015) Švýcarští Zelení (GPS), kteří v dalších volbách roku 2019 ještě posílili (z 11 na 28 mandátů; Nationalratswahlen, 2019), měli pro volby v roce 2015 program s důrazem na životní prostředí, kvalitu života a lidská práva. (Grüne, 2015) Pozici na politickém spektru neuvedli. Pro rozbor pozic Strany zelených liberálů (GLP), která rovněž ve volbách v roce 2019 posílila (Nationalratswahlen, 2019), jsme reflektovali kantonální program (Grünliberale: Kanton Bern) a federální manifesty z období 2009-2017. (Themen, 2018) Zelení liberálové zastávají programově středovou pozici. BDP prezentuje úspěchy z předchozích období, zejména postupný odchod od atomové energie,

důchodovou reformu nebo odstranění tzv. testu sezdaných.³ (Bürgerlich, 2015) BDP se považuje za stranu středovou. (Die BDP, 2020)

3.2 Analýza kategorií komparace (pět skupin kategorií A, B, C, D, E)

A) Vnější vztahy

Jako první byl stanoven okruh s názvem *vnější vztahy*, tedy zahraniční vztahy a bezpečnost. Podkategorie stanovené v této oblasti jsou *armáda* a *Evropská unie*. V rámci uchopení těchto dvou témat na pravolevém spektru bude pro tuto studii platit, že pacifismus a jakkoliv omezující přístup vůči armádě je levicový [L]. Toto tvrzení je založené na teorii o moderní levici, která se definuje jako antimilitaristická. (Gosse, 2005) Právce [P] bude naopak zastávat posílení armády a zvýšení finančních prostředků na její modernizaci. (Wodak at al., 2013) Strany, které nebudou vyžadovat ani demilitarizaci, ani posílení armády, budou označeny jako neutrální [N].

Druhou kategorií v okruhu *vnější vztahy* je Evropská unie. Prointegrační tendence a posílení vztahů s Evropskou unií budeme považovat za levicový přístup, [L]. Strany, které naopak nesouhlasí s bilaterálními dohodami s EU nebo vyžadují ochranu hranic, budou označeny za pravicové, [P]. Ostatní strany, kterým vyhovuje současný stav, označíme za neutrální, [N]. (Arzheimer, 2008)

▪ Armáda

SVP považuje bezpečnost a dobrou armádu za základní předpoklad pro svobodu a nezávislost země. Strana se zasazuje za personální a finanční podporu švýcarské miliční armády. SP se k problematice armády nevyjadřuje. FDP je pro zachování současné formy branné povinnosti (alespoň 100 000 branců). Navrhuje roční financování armády ve výši 5 miliard švýcarských franků (cca 0,75 % HDP), podporuje nákup nových letounů a propaguje soběstačnost Švýcarska v oblasti zbrojení včetně zajištění obrany na kybernetické úrovni. (FDP, 2015) CVP se konkrétně k armádě nevyjadřuje, hovoří o mezinárodní bezpečnostní spolupráci. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení požadují zmenšení armády a odmítají nákup nových letounů. Zelení liberálové (GLP) uznávají potřebu vojenské soběstačnosti a přiklání se k variantě finančně efektivní miliční armády. Ve svém programu jmenují kybernetická rizika, ochranu proti terorismu nebo zásahy na subsidiární úrovni (přírodní katastrofy etc.) a

---

³ Institut se nazýval „manželská daň“, fenomén ve Švýcarsku, který danil sezdané páry. Bylo tedy pro pár ekonomicky výhodnější, aby do manželství vůbec nevstoupili.

prosazují brannou povinnost pro obě pohlaví. (Dienstpflicht, 2018) Branec by měl mít možnost skloubit službu v armádě se vzděláním, zaměstnáním a rodinou. (Grundrechte, 2018) BDP jasně hovoří pro zachování armády. Souhlasí se zahraničními misemi a vybízí ke spolupráci s policií, hraniční stráží a zpravodajskou službou atp. Veškeré zásahy armády dle BDP však musí respektovat švýcarskou neutralitu.

▪ **Evropská unie**

SVP bojuje s „plížícím se“ vstupem do EU. (Schweizerische, 2015) SP hovoří o otevřené spolupráci s EU, dále se k problematice nevyjadřuje. (Sozialdemokratische, 2015) Dle FDP potřebuje Švýcarsko stabilní vztahy s Evropskou unií utvářené bilaterálními dohodami. FDP uvádí za své cíle zavedení omezení na produkci oxidu uhličitého, emisní stropy pro domácnosti a sjednocení švýcarských pravidel s omezeními v rámci EU, dále integraci do evropského energetického trhu. (FDP, 2015) CVP podporuje bilaterální podobu vztahů s EU, vstup do EU je pro CVP vyloučený. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení chtějí spolupracovat s EU pomocí bilaterálních dohod na řešení migrační krize. Čhtějí pokračovat ve spolupráci Švýcarska na evropských projektech v oblastech vzdělávání (Erasmus+), vědy a kultury. (Grüne, 2015) V rámci vztahů s EU navrhují Zelení liberálové zachovat kontakt na bázi bilaterálních smluv a oceňují práci EU v oblasti rozšiřování míru. (Humanitäre, 2019) BDP odmítá přistoupení Švýcarska k Evropské unii, podporuje tedy bilaterální cestu vztahu s EU, ale stojí za volným pohybem osob. (Bürgerlich, 2015) Dle BDP se Švýcarsko ve vztahu s EU musí zasazovat zejména o vlastní výhody a udržení míru na kontinentu.

Shrnutí

Z výše uvedeného vyplývá, že SP a CVP armádu neřeší, [N]. Zelení liberálové sice navrhují změny, ale nejedná se o změny, které by stranu posouvaly vzhledem k uvedeným měřítkům nalevo či napravo, tedy [N]. Zelení jasně hovoří o zmenšení armády [L]. SVP, FDP a BDP naopak požadují zvýšení výdajů na armádu, [P]. Z pozic stran k otázce vztahu s Evropskou unií vychází v celku jasný homogenní postoj odmítnutí vstupu do EU. Kromě SP, která se k problematice nevyjadřuje a SVP, která se ve svém programu vyjadřuje stručně odmítavě, se všechny strany víceméně shodují na bilaterálním postupu a udržení dobrých vztahů. Zelení a FDP mají mírně otevřenější tendenci vůči EU. Vzhledem k zjednodušeným kritériím je umístíme proto v tomto bodě doleva. SP, BDP, GLP,

CVP označíme jako neutrální a SVP umístíme na pravou stranu spektra.

Tabulka: 1

A	Vnější vztahy	[L]	[N]	[P]
A.1	Armáda	GSP	GLP, SP, CVP	SVP, FDP, BDP
A.2	Evropská integrace	GSP, FDP	SP, BDP, GLP, CVP	SVP

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

B) Politický systém

Dalším okruhem komparace je *politický systém* s podkategoriemi *centralizace* a *byrokracie*. Centralizace bude považována za levicový mechanismus umožňující z ekonomického hlediska přerozdělování. Naopak decentralizaci považujeme za pravicový prvek, který podporuje svobodný trh. Zvýšená míra byrokracie a státní moci bude považována za levicový prvek, z důvodu snazšího přístupu k přerozdělovacím mechanismům, potom tedy [L]. Nízká míra byrokracie je považována za důležitý princip ekonomické svobody, typický pro pravicovou politiku. Strany, které budou bojovat za snížení míry byrokratizace a zvýšení míry decentralizace, budou označeny jako pravicové, [P]. (Novák 2006) Strany, jejichž pozice se bude krýt se současným stavem, označíme za neutrální, [N].

▪ Centralizace

SVP tvrdí, že ostatní strany oslabují švýcarský federalismus. SVP proto hájí práva občanů na co nejvyšší stupeň decentralizace. (Schweizerische, 2015) SP se k centralizaci nevyjadřuje. FDP považuje rostoucí centralizaci za riziko pro Švýcarsko. (FDP, 2015) CVP podporuje decentralizaci, které má sloužit spolehlivá dopravní infrastruktura. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení se k centralizaci nevyjadřují, hovoří pouze o podpoře horských regionů. (Grüne, 2015) GLP souhlasí se švýcarským modelem přímé demokracie a federalismu, který nejlépe reflektuje potřeby různorodé švýcarské společnosti. (Moderner, 2019) Dle BDP je potřeba pečovat o kulturně-hospodářská centra, která vytvářejí pracovní místa, rozvíjí se v nich trh a rovněž nabízejí kulturní vyžití. Centra mají být dopravně dobře propojena s periferií. (Bürgerlich, 2015)

▪ Byrokracie

SVP upozorňuje na rastúcu štátnu správu, jejích výdaje sa od roku 1990 zvýšili dvojnásobne. Na drahú štátnu správu dopláca dle SVP vždy stredná trieda. (Schweizerische, 2015) SP o silnici byrokratizácii ve svém programu nehovori. Hovori však o zavadení kvót, kontrol a daní, tudíž vytvoreni nových štátnych orgánov, a tedy nepriamo o zvýšení míry byrokratizácie. (Sozialdemokratische, 2015) FDP stojí za principem zodpovednosti občanov, pak není třeba štátní regulace. Občan má mít právo na srozumitelné, jednoduché a efektivní zákony. FDP navrhuje snížení štátních výdajů o 2,5 miliardy franků. (FDP, 2015) CVP se hlási k snižování daní a byrokracie ve všech odvětvích (pojištění, celní správa, stavební předpisy) a podporuje přechod k elektronickým řešením. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení se zasazují o zavedení kvót, regulací, nových daní a dalších institucí, které simultánně zvyšují míru byrokratizácie. (Grüne, 2015) Zelení liberálové zastávají názor, že podnikání nemá být zatíženo zbytečnou byrokracií. Za klíčový považují inovace a pokrok, ale zároveň ekologicky zodpovědné jednání. (Liberale, 2019) Na druhou stranu je však GLP pro kvóty a kontroly v oblasti ekologie, např. v zemědělství. (Lebensgrundlagen, 2019) BDP bojuje proti novým daním, za snížení štátního dluhu a za dobré podmínky pro hospodářství. Občanští demokraté mají motto „*dluhy dneška jsou daněmi zítřka*“. (Bürgerlich, 2015, 13)

Shrnutí

V kategorii *centralizace* neexistuje strana, která by přímo či nepřímo propagovala zvýšení míry centralizace. SP a Zelení se k problematice nevyjadřují, náleží jim tedy [N]. Zelení liberálové souhlasí se stávající situací, [N]. BDP a CVP hovoří o potřebném rozvoji decentralizace. FDP a SVP přímo upozorňují na riziko silnic centralizace. Tyto čtyři strany zařadíme tedy na škále napravo, [P]. K byrokracii mají, ač nepřímo, kladný vztah SP a Zelení, [L]. Sporný vztah k byrokracii mají Zelení liberálové, vzhledem k tomu je označíme za neutrální, [N]. SVP, FDP, CVP a BDP zvyšování míry byrokratizácie odmítají, [P].

Tabulka 2:

B	Politický systém	[L]	[N]	[P]
B.1	Centralizace	-	GSP, GLP, SP	SVP, FDP, BDP, CVP
B.2	Byrokracie	SP, GSP	GLP	SVP, FDP, BDP, CVP

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

C) Ekonomika

V tematickém okruhu *ekonomika* jsou stanoveny tři dílčí podkategorie, *regulace volného trhu, infrastruktura pro posílení ekonomiky a řízená ekonomika*. Regulace volného trhu jsou tradičním aspektem levicové sociální politiky. V první podkategorii bude platit, vyjadřuje-li se politická strana k regulacím volného trhu otevřeně nebo kladně, bude označena za levicovou, [L]. Nebude-li se program strany k problematice vyjadřovat, nebo se bude v tomto bodě navzájem vylučovat, bude označen za neutrální, [N]. Bude-li program vystupovat proti regulacím trhu, bude v tomto bodě označen za pravicový, [P].

Podkategorie *infrastruktura pro posílení ekonomiky* zahrnuje investice do rozvoje dopravní infrastruktury, což povede nepřímo k ekonomickému růstu. Bude-li program nesouhlasit s rozvojem infrastruktury, nebo naopak propagovat její degradaci na úkor rychlých ekonomických výsledků, bude označen za levicový, [L]. Nebude-li se program k infrastruktuře vyjadřovat, nebo bude pouze navazovat na strategii předchozí vlády, bude označen za neutrální, [N]. Bude-li program vybízet k rozvoji infrastruktury, bude označen za pravicový, [P].

V poslední podkategorii této sekce bude komparován úhel pohledu na řízenou ekonomiku. V případě, že se program bude stavět otevřeně k zásahům státu do ekonomiky (tedy přerozdělování), bude označen za levicový, [L]. V případě, že se k problematice vyjadřovat nebude, bude označen za neutrální, [N]. V případě, že bude program řízenou ekonomiku odsuzovat nebo bude propagovat subsidiární mechanismy, bude označen za pravicový, [P]. (Beck, 2001)

▪ Regulace volného trhu

SVP bojuje za svobodu podnikání a kritizuje tendence svobodný trh regulovat a zvyšovat výdaje na byrokracii. (Schweizerische, 2015) SP navrhuje zavedení kvót pro sociální bydlení, tj. regulaci v oblasti trhu s nemovitostmi, dále např. burzovní daň. (Sozialdemokratische, 2015) FDP slibuje liberalizaci trhu s elektřinou, evropsky nejnižší daň z přidané hodnoty ve výši 6 %. FDP odmítá institut minimální mzdy. (FDP, 2015) CVP se hlásí k *sociálně tržnímu hospodářství*. Od *daňové reformy podnikání III* očekává posílení postavení malých a středních podniků. *Start-upy* by měly být dle CVP daňově zvýhodněny. (Christlichdemokratische, 2015, 10-11) Naopak Zelení (GPS) navrhuji širokou škálu regulačních opatření vedoucích ke snížení spotřeby energie, daň na ropu, zemní plyn, uhlí, uran a další neobnovitelné zdroje, tedy reformu dle modelu: „kdo znečistí, zaplatí“. Dále prosazují omezení výstavby investičních bytů. Zelení

chtějí zvýhodnit produkty malých farmářů. (Grüne, 2015) Liberálně-zelení (GLP) jsou proti zásahům státu a byrokracii, vyzdvihují význam malých a středních švýcarských podniků. Za klíčové pozitivní faktory považuje GLP inovace a ekologicky zodpovědné jednání. (Liberale, 2019) BDP se staví systematicky proti novým daním a odvodům, střední třídu považuje za pilíř zdravé společnosti a trhu. (Bürgerlich, 2015)

▪ **Infrastruktura pro posílení ekonomiky**

SVP prosazuje zrovnoprávnění silniční se železniční dopravou, odmítá diskriminaci automobilové dopravy a systém plateb za využití dopravní sítě v době špičky tzv. *mobility-pricing*. (Vrtic, 2007) SVP prosazuje stavbu dalšího silničního pruhu v tunelu pod alpským průsmykem St. Gotthard. (Schweizerische, 2015) Dle SP zajišťuje mobilita svobodu, ale negativně ovlivňuje životní prostředí. Sociální demokraté proto chtějí vybudovat dopravní síť pro pěší a cyklisty. (Sozialdemokratische, 2015) FDP slibují vylepšení železniční sítě, dále investice do infrastruktury aglomerací. FDP žádá posílení tuzemských letišť vůči mezinárodní konkurenci. (FDP, 2015) CVP požaduje rozvoj silniční i železniční dopravy, přičemž musí respektovat životní prostředí. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení chtějí více financí na pěší a cyklistickou dopravu, dále státní dotace na ekologické renovace soukromých obydlí. (Grüne, 2015) Naopak Zelení liberálové (GLP) představili komplexní vizi. Cílem liberálně-zelené politiky je snížení potřeby přepravy, tedy semknutí pracovních příležitostí, nákupů/konzumu, volnočasových aktivit a bydlení co nejbližší k sobě včetně využití zaměstnání formou *home-office*. Žádají zavedení tzv. *mobility-pricing*. (Bundesrat, 2016) Dále se zasazují o přesun nákladní dopravy ze silnic na železnice. (Mobilität, 2020) BDP tvrdí, že dopravní síť je hlavní tepnou hospodářství ve Švýcarsku. Je potřeba podporovat individuální i hromadnou dopravu a hledat řešení do budoucna. (Bürgerlich, 2015)

▪ **Centrálně řízená ekonomika**

K otázce centrálně řízeného hospodářství se strany konkrétně nevyjadřují, je však možné v jejich programech naleznout řadu bodů, ve kterých se tato problematika odráží, např. požadavek decentralizace/posílení pravomocí kantonů.

Shrnutí

SP a Zelení prosazují regulaci volného trhu. V případě SP je to kvůli sociálním zájmům, u Zelených v kombinaci s požadavkem ochrany životního

prostředí. Uprostřed škály umístíme CVP, která zastává *sociálně tržní hospodářství*, a finanční podporu by poskytla start-upům a výzkumu. Argumenty SVP, FDP a BDP se s různou intenzitou nacházejí na pravé straně spektra. GLP se svým liberálním zaměřením také nachází na pravé části spektra, což by mohlo být pro ekologickou stranu považováno za netypické.

V druhé kategorii se vlevo umístily obě strany zelené, jelikož dávají přednost ekologii před rozvojem ekonomiky, který je podmíněný posílením infrastruktury. Na střední pozici se umístila SP, [N]. Zjištěné programové postoje CVP jsou oproti výrokům FDP, SVP a BDP spíše umírněné, [N]. FDP, SVP a BDP stojí naopak jednoznačně napravo.

Ve třetí kategorii navrhují GSP a SP zákony, které mají posilovat centrální pravomoci spolku a regulovat hospodářství země. CVP zůstává neutrální, jelikož navrhuje současně regulační principy i podporu decentralizace. SVP, FDP a BDP se vyslovují pro co největší decentralizaci, [P]. Zelení liberálové si v tomto bodě protirečí, jelikož navrhují současně nové regulační principy, zároveň však chtějí uchovat volný trh, označíme je tedy [N].

Tabulka 3:

C	Ekonomika	[L]	[N]	[P]
C.1	Regulace volného trhu	SP, GSP	CVP	SVP, FDP, GLP, BDP
C.2	Infrastruktura pro posílení ekonomiky	GSP, GLP	SP, CVP	FDP, SVP, BDP
C.3	Centrálně řízené hospodářství	SP, GSP	CVP, GLP	SVP, FDP, BDP

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

D) Struktura společnosti

V kategorii *struktura společnosti* jsme klasifikovali dvě podkategorie: *imigrace* a *nacionalismus/patriotismus*. Jedná se o oblasti, ve kterých je diferenciace mezi levicovým a pravicovým pohledem na život dobře uchopitelná. Od druhé poloviny 20. století do současnosti se Švýcarsko potýká s rostoucí křivkou imigrace. (D'Amato, 2008) V kategorii *imigrace* budeme považovat za levicový pohled otevřenost pro přijímání migrantů obecně (tedy i těch nelegálních) ke prospěchu kulturního obohacení země. Za pravicové hledisko budeme považovat odmítání imigrace a restriktivní politiku. (Art, 2011) Zde vycházíme z pojetí radikální pravice. Za neutrální budeme považovat situaci, kdy se stranický program

k imigraci nevyjadřuje, popřípadě ji akceptuje na základě ekonomických potřeb země (*labour migration*). (Yilmaz, 2012)

Programy stran, které se budou k nacionalismu stavět odmítavě (Davis, 1967), považujeme za levicové [L]. Za vodítko při tomto zařazení jsme zvolili programový dokument vědeckého komunismu, tedy Manifest komunistické strany z roku 1848. (Marx, Engels, 1967) Strany, které se k problematice nevyjadřují, jsou označeny za neutrální, [N]. Strany podporující nacionalismus a patriotismus označujeme za pravicové, [P].

▪ Imigrace

Pro SVP je důležitým bodem programu formální omezení přistěhovalectví ústavní změnou a prováděním důsledných hraničních kontrol. SVP trvá na postoji: „*Kdo přijde do Švýcarska, musí se přizpůsobit švýcarské legislativě a vydělat si sám na své živobytí.*“ (Schweizerische, 2015, 30) FDP navrhuje omezení přistěhovalectví ze zemí třetího světa a zefektivnění procesu vracení (odmítnutých) migrantů do zemí původu. (FDP, 2015) CVP naopak hlásá otevřenost vůči imigraci, která by však měla podléhat hospodářské poptávce. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení si přejí, aby integrační proces pro cizince zabraňoval diskriminaci žadatelů o azyl. Cílem Zelených je poskytnout azyl každému potřebnému. (Grüne, 2015) Zelení liberálové se odvolávají na tradiční humanitní hodnoty, žádají získání švýcarského občanství usnadnit, především zkrátit rozhodnou dobu strávenou ve Švýcarsku pro přiznání občanství. (Humanitäre, 2019) Dle BDP je pro švýcarský trh nezbytná imigrace kvalifikovaných pracovních sil, ale výhradně z prostoru EU/EFTA. BDP respektuje právo na azyl, ale za předpokladu ochoty cizinců se dobře integrovat. (Bürgerlich, 2015)

▪ Nacionalismus a patriotismus

V programu SVP vyzdvihují lidovci švýcarské tradice, kulturu, důležitost domácího zemědělství. Duch patriotismu provází čtenáře celým programem. (Schweizerische, 2015) SP poukazuje na švýcarskou humanistickou tradici, jinak se k nacionalismu nevyjadřuje. (Sozialdemokratische, 2015) FDP zmiňuje švýcarskou demokracii a pozitivní ekonomický vývoj. Strana zdůrazňuje švýcarské tradice, které jsou nadřazené kulturám přicházejícím zvenčí. (FDP, 2015) CVP zmiňuje nutnost klást důraz na přijetí švýcarské kultury a místních tradic ze strany cizinců např. při přiznání azylu. CVP hájí tradiční hodnoty. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení jsou programově otevřeni novým kulturám a bojují zásadně proti diskriminaci a rasismu. (Grüne, 2015) Zelení

liberálové jsou přesvědčeni, že otevření pracovního trhu znamená pro Švýcarsko obohacení. (Eine offene, 2019) BDP se k otázkám nacionalismu a s ním spojeného multikulturalismu nevyjadřuje.

Shrnutí

V kategorii *imigrace* stojí nejdále vlevo Zelení. Na škále je na levé straně spektra následují Zelení liberálové. GLP svými výroky žádá zjednodušení procesu žádosti o azyl. O migraci vůbec nehovoří program SP, [N]. Program BDP podporuje imigraci dle potřeb ekonomiky, stranu řadíme tedy do středu, [N]. Naopak CVP hlásá boj proti „ekonomickému“ přistěhovalectví, je pro zpřísnění podmínek přijímání cizinců, stojí tedy vpravo spolu s SVP a FDP.

V kategorii *nacionalismus a patriotismus* můžeme na základě výše uvedených stanovisek na levou škálu spektra zařadit GSP a GLP. SP a BDP jsou umístěny na střed, jelikož se problematice nevěnují. SVP, FDP a CVP patří na pravou stranu spektra.

Tabulka 4:

D	Struktura společnosti	[L]	[N]	[P]
D.1	Imigrace	GSP, GLP	SP, BDP	SVP, FDP, CVP
D.2	Nacionalismus a patriotismus	GSP, GLP	SP, BDP	SVP, FDP, CVP

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

E) Sociální skupiny

Do první podkategorie tohoto okruhu řadíme vztah k *menšinám*. Strany, jejichž programy se jednoznačně zasazují o práva menšin (kulturní a společenské), budeme hodnotit jako levicové, [L]. Strany, které se k problematice nevyjadřují, hodnotíme jako neutrální, [N]. Strany, které práva menšin na úkor většiny odmítají, zařadíme mezi pravicové, [P]. (Lubbers et al., 2002)

V druhé podkategorii tohoto okruhu se zaměříme na postoj k ekonomicky neaktivnímu obyvatelstvu (děti a mládež do 15 let, studenti, osoby důchodového věku, dále hendikepovaní spoluobčané). Z pohledu pravolevé škály stanovíme, že levicové strany [L] budou tuto část obyvatelstva ve zvýšené míře podporovat (např. formou sociálních dávek). Pravicové strany [P] se budou dalším sociálním výhodám pro ekonomicky neaktivní bránit. Strany, které se nebudou vyjadřovat, nebo nebudou v této oblasti navrhovat změny, označíme jako neutrální, [N].

▪ Menšiny

SVP ve svém programu menšiny výslovně nezmiňuje, ale zastává práva tradiční rodiny a odmítá zrovnoprávnění homosexuálních svazků. (Schweizerische, 2015) Sociální demokraté podporují rodinu, nedělají však rozdíly mezi rodinami se samoživitelkou/samoživitelem, rodinami se stejnopohlavními rodiči ani mezi tradiční rodinnou strukturou. SP vždy bojovala proti diskriminaci. (Sozialdemokratische, 2015) FDP ani CVP se otázce menšin nevěnují. CVP ale upozorňuje na svůj úspěch při zrovnoprávnění soužití nesezdaných s manželstvím. (Christlichdemokratische, 2015) GPS navrhuje zavést zákon proti diskriminaci, dále žádá systematické zrovnoprávnění hendikepovaných osob s většinovou populací. (Grüne, 2015) Zelení liberálové bojují za svobodnou společnost s rovnými šancemi pro všechny, mj. za zrovnoprávnění všech typů partnerství a otevření institutu manželství pro všechny. (von Flüe, 2019) Dále prosazují právo na adopci pro homosexuální páry. (Gleichstellung, 2018) Pro BDP je rodina velice důležitým institutem. BDP podporuje všechny typy rodin bez rozdílu, za podstatné považuje, aby se lidé ve svých rodinných uskupeních cítili dobře. (Bürgerlich, 2015)

▪ Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

SVP vidí jako problém rostoucí podíl ekonomicky neaktivního obyvatelstva (důchodců) na populaci. SVP odmítá růst sociálních podpor a navrhuje zvyšování věku odchodu do důchodu. (Schweizerische, 2015) Sociální demokraté chtějí vylepšit švýcarský penzijní systém (AHV) a zajistit všem důchodcům spravedlivé důchody. FDP požadují právní jistotu pro stávající poživatele starobních důchodů i pro mladé, kteří si na svůj budoucí důchod vydělávají, jsou pro nastavení hranice 65 let pro odchod do důchodu. (FDP, 2015) CVP je proti navyšování deficitu v rozpočtu sociální politiky. V otázce odchodu do starobního důchodu zastává CVP flexibilitu mezi 60 a 70 rokem věku, pracující osoby důchodového věku by neměly být finančně znevýhodňovány. (Christlichdemokratische, 2015) Zelení komentují projekt *Důchodová reforma 2020* s tím, že jeho cílem musí být důstojný život. Kritizují zvýšení věku odchodu žen do důchodu na 65 let. (Grüne, 2015) Liberálně-zelená sociální politika podporuje vlastní zodpovědnost občanů i pomoc státu v nouzi na nezbytně nutnou dobu. GLP požaduje shodný věk odchodu do důchodu pro obě pohlaví. (Eigenverantwortung, 2019) Dle BDP je třeba důchodový systém tří pilířů vylepšit o podporu individuálního spoření, demografický vývoj potřebuje reformy ve prospěch budoucích generací. (Bürgerlich, 2015)

Shrnutí

V otázke menšín zařadíme na levou stranu spektra SP, GSP, GLP a BDP. Do středu nám analýza nasměřovala CVP a FDP, na pravé části spektra stojí SVP.

V podkategorii *ekonomicky neaktivní obyvatelstvo* stojí na levé straně spektra dle výše uvedeného GSP a SP. Všechny ostatní strany zastávají programově názor požadující snížení výdajů na sociální podporu, tedy se umístily vpravo, patří k nim GLP, BDP, CVP, FDP a SVP.

Tabulka 5:

E	Sociální skupiny	[L]	[N]	[P]
E.1	Menšiny	SP, GSP, GLP, BDP	FDP, CVP	SVP
E.2	Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	SP, GSP	-	SVP, FDP, CVP, GLP, BDP

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

Závěr a výsledky komparace

Tabulka 6: V níže uvedené tabulce jsou shrnuty pozice jednotlivých programů stran.

	Kategorie	SVP	SP	FDP	CVP	GSP	GLP	BDP
A	Vnější vztahy							
A.1	Armáda	P	N	P	N	L	N	P
A.2	Evropská integrace	P	N	L	N	L	N	N
B	Politický systém							
B.1	Centralizace	P	N	P	N	N	N	P
B.2	Byrokracie státní moc ^a	P	L	P	P	L	N	P
C	Ekonomika							
C.1	Regulace volného trhu	P	L	P	N	L	P	P
C.2	Infrastruktura pro posílení ekonomiky	N	P	P	N	L	L	P
C.3	Řízená ekonomika	P	L	P	N	L	P	P

D	Struktura spoločnosti							
D.1	Imigrace	P	N	P	P	L	L	N
D.2	Nacionalismus a patriotismus	P	N	P	P	L	L	N
E	Sociální skupiny							
E.1	Menšiny	P	L	N	N	L	L	L
E.2	Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	P	L	P	P	L	P	P

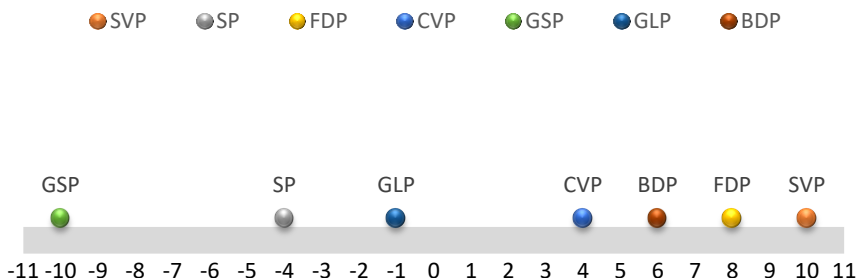
Zdroj: Vlastní zpracování autorů

Tabulka 7: Dle předem stanovených kritérií výpočtů je v níže uvedené tabulce znázorněn výsledek komparace na pravolevém spektru

Politická Strana	Výpočet	Výsledek
SVP	$-0[L] + 1[N] + 10[P]$	+10
SP	$-5[L] + 5[N] + 1[P]$	-4
FDP	$-1[L] + 1[N] + 9[P]$	+8
CVP	$-0[L] + 7[N] + 4[P]$	+4
GSP	$-10[L] + 1[N] + 0[P]$	-10
GLP	$-4[L] + 4[N] + 3[P]$	-1
BDP	$-1[L] + 3[N] + 7[P]$	+6

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

Graf 1: Tento výsledek nyní zaznamenáme na předem definované pravolevé škále níže.

Zdroj grafu: Vlastní zpracování autorů

Ve studii jsme provedli důkladnou komparaci jednotlivých programových bodů stran. Zjistili jsme, kde se švýcarské strany nacházejí na pravolevé škále, a co konkrétně slibují svým voličům a skutečně prosazují.

Ve volbách nejsilnější strana SVP se nachází skoro až na konci pravé škály, je tedy silně pravicová. SVP vede politiku odstředivou (centrifugální) politiku, své voliče politicky „táhne“ hluboko do pravé strany politického spektra. Ve svém programu se však k pravici přímo nehlásí. Na pravé straně spektra se nachází ještě strany FDP, BDP a CVP, oddělené od sebe vždy dvěma body škály (graf 1). FDP se považuje za liberální stranu se spíše pravicovou orientací, BDP a CVP sebe deklarují jako středové strany. CVP vede dostředivou (centripetální) politiku. Své politicky konzervativnější voliče (například katolíky) „táhne“ ke středu politického spektra. Zajímavé je srovnání pozic FDP a CVP. CVP jako strana patřící do rodiny křesťansko-demokratických konzervativních stran sama sebe umísťuje do středu politického spektra. Naopak FDP, která dle svého názvu a zaměření logicky náleží do rodiny liberálních stran, se považuje za stranu pravicovou. Můžeme zde tedy hovořit o zajímavé konstelaci, kdy konzervativnější strana může být na pravolevé ose „levicovější“ než strana liberální (srovnej Hloušek, Kopeček, 2010, 320).

Do přesného středu škály se dle našeho výzkumu neumístila žádná strana, ovšem nejbliže je GLP, která nabyla hodnoty -1 blízko středu. Levá strana škály se dvěma subjekty je o poznání polarizovanější. Sociální demokracie (SP) se umístila na pozici -4 a Strana zelených (GPS) hluboko na -10 bodech. Socialisté překvapivě nejsou příliš hluboko v levé straně spektra, zatímco Zelení, kteří o sobě jako o levicové straně nehovoří, se umístili oproti SP drasticky vlevo.

První hypotéza (H1) předpokládala odstředivou nebo dostředivou tendenci komparovaných politických stran a odchylku od deklarovaných pozic v alespoň třech ze sedmi případů. Jasnou odchylku můžeme pozorovat u CVP, která se proklamuje za středovou, přitom se (dle analyzovaných programových bodů) nachází na pravé straně spektra. Dále, strana Zelených (GPS) láká své voliče na environmentální tematiku spojenou se sociální politikou. Nedeklaruje však, že její skutečný program je extrémně levicový, kam se dle výsledků studie strana umístila. Lehkou odchylku pozorujeme u FDP, která se umístila hlouběji na pravé straně spektra, než by se na základě její publikace o orientaci strany dalo předpokládat. BDP hovoříci zřetelně o průniku levicových i pravicových témat získala šest bodů z jedenácti na pravé straně škály, jedná se tedy o pravicovou stranu. SVP se k vlastní pozici na spektru nijak nevyjadřovala, ale v našem výzkumu se umístila až na pravém konci škály. Hypotéza se potvrdila a

konstatujeme, že strany majú odstředivé a dostředivé tendence vzhľadom ke svým programům. U více než tři ze sedmi stran došlo k odchýlení od svých deklarovaných pozic.

Druhá hypotéza (H2) předpokládala korelaci mezi mírou patriotismu a nacionalismu v programech a popularitou stran. Domníváme se, že větší popularitě se ve Švýcarsku těší strany akcentující patriotismus a švýcarskou identitu. Tabulka 8 pro volby 2015 potvrzuje hypotézu tím, že indikuje korelaci mezi vysokou mírou patriotismu uváděnou v programech a úspěšností dané strany ve volbách (SVP, FDP, CVP patří mezi úspěšné).

Tabulka 8:

	SVP	SP	FDP	CVP	GSP	GLP	BDP
Kategorie D.2	P	N	P	P	L	L	N
Výsledky voleb 2015 v %	29,4	18,8	16,4	11,6	7,1	4,6	4,1

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

Hlavním úkolem našeho výzkumu bylo najít míru polarizace politických stran ve Švýcarsku. Z výsledného umístění stran na ose politického spektra je patrná vysoká míra polarizace švýcarských stran, jelikož Strana zelených a SVP jsou od sebe vzdálené dokonce 20 bodů škály. Rozbor programatiky stran tedy ukázal silně polarizovaný stav stranického systému ve 21. století a tím i výrazné znaky konfliktu v politickém systému Švýcarska. To potvrzuje zvýšený trend směřující k erozi konsenzuálních prvků.

Literatura:

- ART, D. 2011. *Inside the radical right: The development of anti-immigrant parties in Western Europe*. New York: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-72032-8. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511976254>
- ARZHEIMER, K. 2008. Protest, neo-liberalism or anti-immigrant sentiment: What motivates the voters of the extreme right in Western Europe? In: *Zeitschrift für vergleichende Politikwissenschaft*, roč. 2, č. 2, s. 173-197. <https://doi.org/10.1007/s12286-008-0011-4>
- BAILER, S. – BÜTIKOFER, S. 2015. From Loose Alliances to Professional Political Players: How Swiss Party Groups Changed. In: *Swiss Political Science Review*, roč. 21, č. 4, s. 556-577. <https://doi.org/10.1111/spsr.12192>
- BECK, T. et al. 2001. New tools in comparative political economy: The database

- of political institutions. In: *The world bank economic review*, roč. 15, č. 1, s. 165-176. <https://doi.org/10.1093/wber/15.1.165>
- BERNHARD, L. – KRIESI, H. – WEBER, E. 2015. The Populist Discourse of the Swiss People's Party. In: Kriesi, H. – Pappas, T.S. (eds.), *European Populism in the Shadow of the Great Recession*. Colchester: ECPR Press, s. 123-137. ISBN: 978-1-785-52124-9.
- BERNHARD, L. 2017. Three Faces of Populism in Current Switzerland: Comparing the Populist Communication of the Swiss People's Party, the Ticino League, and the Geneva Citizens' Movement. In: *Swiss Political Science Review*, roč. 23, č. 4, s. 509-525. <https://doi.org/10.1111/spsr.12279>
- BORNSCHIER, S. 2015. The New Cultural Conflict, Polarization, and Representation in the Swiss Party System, 1975-2011. In: *Swiss Political Science Review*, roč. 21, č. 4, s. 680-701. <https://doi.org/10.1111/spsr.12180>
- BÜHLMANN, M. – HOHL, S. 2018. *Ausgewählte Beiträge zur Schweizer Politik: Gründung und Entwicklung der BDP, 2007-2014*. Bern: Année Politique Suisse, Institut für Politikwissenschaft, Universität Bern, 2018.
- Bundesrat will Mobility Pricing testen*. *Neue Zürcher Zeitung* [online]. 30. 6. 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné na internetu: <https://www.nzz.ch/schweiz/steuerung-des-pendlerverkehrs-bundesrat-will-mobility-pricing-testen-ld.103075>.
- Bundesverfassung der Schweizerischen Eigenossenschaft vom 18. April 1999*. 1999. [cit. 2018-06-20]. Dostupné na internetu: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1999/404/de>
- BÜRGERLICH-DEMOKRATISCHE PARTEI SCHWEIZ. 2015. *Programm BDP Schweiz 2015-2019: Bürgerlich-Demokratische Partei Schweiz*. 18 s.
- CHRISTLICHDEMOKRATISCHE VOLKSPARTEI. 2015. *Die Schweiz – unsere Familie! Wahlprogramm 2015 der CVP Schweiz*. 24 s.
- COX, G. W. 1990. Centripetal and centrifugal incentives in electoral systems. In: *American Journal of Political Science*, roč. 34, č. 4, s. 903-935. <https://doi.org/10.2307/2111465>
- D'AMATO, G. 2008. Historische und soziologische Übersicht über die Migration in der Schweiz. In: *Schweizerisches Jahrbuch für Entwicklungspolitik*. Genève: Institut de hautes études internationales et du développement, ISBN 978-2-940415-08-3, s. 177-195. <https://doi.org/10.4000/sjep.340>
- DAVIS, H. B. 1967. *Nationalism and socialism*. New York: NYU Press.
- Die BDP – eine moderne und innovative Partei* [online]. [cit. 2020-05-10]. Dostupné na internetu: <http://www.bdp.info/schweiz/de/partei/>

- Dienstplicht erfüllen* [online]. 2018 [cit. 2020-05-11]. Dostupné na internetu: <https://www.ch.ch/de/dienstplicht-erfuellen/>
- Eigenverantwortung mit Solidarität. Grünliberale: Kanton Bern* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné na internetu: <https://be.grunliberale.ch/themen/sozialpolitik.html>.
- Eine offene und vernetzte Schweiz. Grünliberale: Kanton Bern* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné na internetu: https://be.grunliberale.ch/themen/europa_aussenpolitik.html.
- FDP. DIE LIBERALEN. 2015. *Die Positionen der FDP. Die Liberalen*. 42 s.
- FDP. DIE LIBERALEN. 2016. *Werte, Geschichte und Organisation der Partei*. Bern.
- FDP. DIE LIBERALEN. *Positionen*. [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné na internetu: <https://www.fdp.ch/positionen>
- FLÜE von, K. 2019. *Zusammen leben, zusammen wohnen. Was Paare ohne Trauschein wissen müssen*, 9. Aufl. Zürich: Beobachter-Buchverlag. ISBN 978-3038752059.
- Gleichstellung aller Lebensmodelle. Grünliberale: Kanton Bern* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné na internetu: <https://be.grunliberale.ch/themen/gesellschaft.html>.
- GOSSE, V. 2005. *Rethinking the New Left: An Interpretative History*. New York: Palgrave MacMillan. ISBN 978-1-4039-6694-0. https://doi.org/10.1007/978-1-4039-8014-4_1
- Grundrechte schützen, Sicherheit gewährleisten. Grünliberale: Kanton Bern* [online]. [cit. 2018-04-16], dostupné na internetu: <https://be.grunliberale.ch/themen/sicherheitspolitik.html>.
- GRÜNE PARTEI DER SCHWEIZ. 2015. *Zukunft gestalten – grün wählen: Wahlplattform 2015*. Bern, 25 s.
- GRÜNE PARTEI DER SCHWEIZ. 2017. *Geschichte der Grünen in der Schweiz*. Bern.
- GRÜNLIBERALE PARTEI SCHWEIZ. 2018. *Seit 2007 national tätig* [online]. [cit. 2020-05-10]. Dostupné na internetu: <http://www.weinfeld.ch/grunliberale.ch/grunliberale.ch/unsere-partei/geschichte.html>
- HELMS, L. – JENNY, M. – WILLUMSEN, D. M. 2019. Alpine Troubles: Trajectories of De-Consociationalisation in Austria and Switzerland Compared. In: *Swiss Political Science Review*, roč. 25, č. 4, s. 381-407.
- HENDL, J. 2015. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. Praha:

- Portál, ISBN 978-80-262-0981-2.
- HENDL, J. 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0982-9.
- HLOUŠEK, V. 2005. Švýcarsko, In: Strmiska, M. – Hloušek, V. – Kopeček, L. – Chytilek, R., *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-038-2.
- HLOUŠEK, V. – KOPEČEK, L. 2010. *Politické strany: Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3192-6.
- Humanitäre Tradition schützen. Grünliberale: Kanton Bern* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné na internetu: https://be.grunliberale.ch/themen/migration_integration.html.
- KAUFMANN, E. – ZIMMER, O. 1998. In search of the authentic nation: landscape and national identity in Canada and Switzerland. In: *Nations and Nationalism*, č. 4, 1998, s. 483-510. <https://doi.org/10.1111/j.1354-5078.1998.00483.x>
- KRIESI, H. – TRECHSEL, A. H. 2008. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. New York: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-60631-8. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511790676>
- KRIESI, H. – PAPPAS, T.S. (eds.). 2015. *European Populism in the Shadow of the Great Recession*. Colchester: ECPR Press. ISBN 978-1-785-52124-9.
- KRIESI, H. 2015. Conclusion: The Political Consequences of the Polarization of Swiss Politics. In: *Swiss Political Science Review*, roč. 21, č. 4, s. 724-739. <https://doi.org/10.1111/spsr.12189>
- LADNER, A. 2004. *Stabilität und Wandel Von Parteien und Parteiensystemen: Eine Vergleichende Analyse von Konfliktlinien, Parteien und Parteiensystemen in den Schweizer Kantonen*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, ISBN 978-3-322-80995-7. <https://doi.org/10.1007/978-3-322-80995-7>
- LADNER, A. 2006. Das Parteiensystem der Schweiz. In: Niedermeyer, O. – Stöss, R. – Haas, Melanie (Hrsg.) *Die Parteiensysteme Westeuropas*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, ISBN 978-3-531-14111-4, s. 397-419. https://doi.org/10.1007/978-3-531-90061-2_17
- LADNER, A. 2001. Swiss political parties: Between persistence and change. In: *West European Politics*, roč. 24, č. 2, s. 123-144. <https://doi.org/10.1080/01402380108425436>
- LADNER, A. 2014. Parteien. In: KNOEPFEL, P. – PAPADOPOULOS, Y. - SCIARINI, P. – VATTER, A. – HÄUSERMANN, S. (eds.), *Handbuch der Schweizer Politik. 5. Auflage*, Zürich: Verlag Neue Zürcher Zeitung, s. 361-389,

ISBN 978-3-03823-866-9.

Lebensgrundlagen und Biodiversität verbessern. Grünliberale: Kanton Bern [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné na internetu: https://be.grunliberale.ch/themen/natur_umwelt.html.

Liberale Wirtschaftspolitik als Erfolgsmodell. Grünliberale: Kanton Bern [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné na internetu: <https://be.grunliberale.ch/themen/wirtschaft.html>.

LIJPHART, A. 1969. Consociational democracy. In: *World politics*, roč. 21, č. 2, 1969, s. 207-225. <https://doi.org/10.2307/2009820>

LIJPHART, A. 1977. *Democracy in Plural Societies. A Comparative Exploration*. New Haven: Yale University Press. ISBN 0-300-02494-0.

LIJPHART, Arend. 2012 (1. vydání 1999). *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven/London: Yale University Press. ISBN 978-0-300-17202-7.

LIPSET, M. S. – ROKKAN, S. 1967. Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments. An Introduction. In: LIPSET, M. S. – ROKKAN, S. (eds.), *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: The Free Press, s. 1-64. ISBN 978-0-029-19150-7.

LONGCHAMP, C. 1995. *Hin zur Tripolarität im Parteiensystem der Schweiz: eine Erstanalyse der Nationalratswahlen vom 22. Oktober 1995*. GfS-Forschungsinstitut.

LUBBERS, M. – GIJSBERTS, M. – SCHEEPERS, P. 2002. Extreme right-wing voting in Western Europe. In: *European Journal of Political Research*, roč. 41, č. 3, s. 345-378. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00015>

MARX, K. – ENGELS, F. 1967. *The Communist Manifesto. 1848*. Trans. Samuel Moore. London: Penguin.

Mobilität in nachhaltige Bahnen lenken. Grünliberale: Kanton Bern [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné na internetu: <https://be.grunliberale.ch/themen/mobilit%C3%A4t.html>

Moderner Rechtsstaat und direkte Demokratie. Grünliberale: Kanton Bern [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné na internetu: https://be.grunliberale.ch/themen/demokratie_staat.html

Nationalratswahlen 2003. *Die Wählerinnen und Wähler unter der Lupe. Eine Analyse anhand der Befragungsdaten der Schweizer Wahlstudie "SELECTS" (Nationalratswahlen 1995-2003)*. Neuchâtel: Bundesamt für Statistik, 2007. ISBN 978-3-303-17032-8.

Nationalratswahlen, 2015a. *Eingereichte Listen nach Parteien: 1971-2015*. [cit.

- 2020-05-10]. Dostupné na internetu: <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/politik/wahlen/nationalratswahlen.assetdetail.239560.html>.
- Nationalratswahlen, 2015b. *Stärke der Parteien. 2015*. [cit. 2020-05-10]. Neuchâtel: Bundesamt für Statistik, Dostupné na internetu: <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/politik/wahlen/nationalratswahlen.assetdetail.217191.html>.
- Nationalratswahlen, 2019. [cit. 2020-05-15]. *Neuchâtel: Bundesamt für Statistik*, Dostupné na internetu: <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/politik/wahlen/eidg-wahlen-2019/resultate-nationalrat.html#1759612819>
- NOVÁK, M. 1998. Je konsenzuální "model" demokracie nejlepší? (druhá část) /Is there one best" Model" of Democracy? (part two). In: *Sociologický Časopis/Czech Sociological Review*, roč. 34, č. 2, s. 131 – 144. <https://doi.org/10.13060/00380288.1998.34.2.01>
- NOVÁK, M. 2006. Decentralizace politických stran ve Švýcarsku: vzor pro Evropskou unii?, In: Kotábová, V. – Říchová, B. – Plechanová, B. (eds.), *Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii*, Praha: IPS FSV UK, ISBN 80-239-6981-1, s. 138-151.
- Proporzwahl und Wahlquorum: 4-Prozent-Hürde (Wahlquorum)* [online]. [cit. 2018-05-02]. Dostupné na internetu: <http://www.grosserrat.bs.ch/de/component/content/article/15-der-grosse-rat/56-proporz-und-4-quorum>
- SARTORI, G. 2005. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-7325-062-4.
- SARTORI, G. 2015 (1. vydání 1976). *Parties and Party Systems*. Oxford: ECPR Press. ISBN 978-0-954-79661-7.
- SCIARINI, P. – FISCHER, M. – TRABER, D. 2015. *Political decision-making in Switzerland: The Consensus Model under Pressure*. Basingstoke: Palgrave. ISBN 978-1-137-50860-7. <https://doi.org/10.1057/9781137508607>
- SCHWEIZERISCHE VOLKSPARTEI. 2015. *SVP – die Partei für die Schweiz: Parteiprogramm der Schweizerischen Volkspartei 2015 bis 2019*. Bern, 97 s. Dostupné také z: <https://www.svp.ch/partei/positionen/parteiprogramme/>
- SOZIALDEMOKRATISCHE PARTEI DER SCHWEIZ. 2010. *Parteiprogramm: Für eine sozial-ökologische Wirtschaftsdemokratie*. Lausanne, 62 s.
- SOZIALDEMOKRATISCHE PARTEI DER SCHWEIZ. 2015. *Faire Löhne-bezahlbarer Wohnraum – sichere Renten: Wahlplattform 2015*.

- STEPPACHER, B. 2005. Tonartwechsel in Der Schweiz: Der Dreiklang Von Volksrechten, Konkordanz und erneuerter "Zauberformel" nach den National- und Ständeratswahlen 2003. In: *Zeitschrift für Parlamentsfragen*, roč. 36, č. 2, s. 311-326.
- STIMMBETEILIGUNG. 2015. *Bundesamt für Statistik*. [BfS, online]. [cit. 2020-10-18].
<https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/politik/abstimmungen/stimm-beteiligung.html>
- Themen. Grünliberale: Kanton Bern* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné na internetu: <https://be.grunliberale.ch/themen.html>.
- TRABER, D. 2015. Disenchanted Swiss Parliament? Electoral Strategies and Coalition Formation. In: *Swiss Political Science Review*, roč. 21, č. 4, s. 702-723. <https://doi.org/10.1111/spsr.12185>
- VATTER, A. 2018. *Das politische System der Schweiz*. 3. Aufl. Baden-Baden: Nomos. ISBN 978-3848748068. <https://doi.org/10.5771/9783845289540>
- VRTIC, M. et al. 2007. *Route, mode and departure time choice behaviour in the presence of mobility pricing. Arbeitsbericht Verkehrs-und Raumplanung*, No. 376, Zürich: Eidgenössische Technische Hochschule Zürich. <https://doi.org/10.3929/ethz-a-005562858>
- WERNER, A. – LACEWELL, O. – VOLKENS, A. 2015. *Manifesto Coding Instructions* (5th revised edition), February 2015 [online]. 5. Manifesto Research Group, [cit. 2020-05-03]. Dostupné na internetu: https://manifestoproject.wzb.eu/down/papers/handbook_2014_version_5.pdf
- WIMMER, A. 2011. A Swiss anomaly? A relational account of national boundary-making. In: *Nations and Nationalism*, roč. 17, č. 4, s. 718-737. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2011.00517.x>
- WODAK, R. – MRAL, B. – KHOSRAVINIK, M. 2013. *Right-wing populism in Europe: Politics and Discourse*. London: Bloomsbury. ISBN 978-1780932453. <https://doi.org/10.5040/9781472544940>
- YILMAZ, F. 2012. Right-wing hegemony and immigration: How the populist far-right achieved hegemony through the immigration debate in Europe. In: *Current sociology*, roč. 60, č. 3, s. 368-381. <https://doi.org/10.1177/0011392111426192>

Příloha 1:

	Kategorie	[L]	[N]	[P]
A	Vnější vztahy			
A.1	Armáda	Ne	Neutrální	Ano
A.2	Evropská integrace	Ano	Neutrální	Ne
B	Politický systém			
B.1	Centralizace	Ano	Neutrální	Ne
B.2	Byrokracie a státní moc	Ano	Neutrální	Ne
C	Ekonomika			
C.1	Regulace volného trhu	Ano	Neutrální	Ne
C.2	Infrastruktura pro posílení ekonomiky	Ne	Neutrální	Ano
C.3	Řízená ekonomika	Ano	Neutrální	Ne
D	Struktura společnosti			
D.1	Imigrace	Ano	Neutrální	Ne
D.2	Nacionalismus	Ne	Neutrální	Ano
E	Sociální skupiny			
E.1	Menshiny	Ano	Neutrální	Ne
E.2	Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	Ano	Neutrální	Ne

Zdroj: Vlastní zpracování autorů

Příloha 2:

Politická strana	Volby 2011 %	Volby 2015 %	Mezivolební nárůst/pokles
SVP	26,6 %	29,4 %	+ 2,8 %
SP	18,7 %	18,8 %	+ 0,1 %
FDP	15,1 %	16,4 %	+ 1,3 %
CVP	12,3 %	11,6 %	+ 0,7 %
GPS	8,4 %	7,1 %	- 1,3 %
GLP	5,4 %	4,6 %	- 0,8 %
BDP	5,4 %	4,1 %	- 1,3 %

Zdroj: Nationalratswahlen 2015b. Stärke der Parteien. 2015.

BDP – Bürgerlich-Demokratische Partei, Občansko-demokratická strana

CVP – Christlichdemokratische Volkspartei, Křesťansko-demokratická lidová strana

FDP – Freie demokratische Partei: Die Liberalen, Svobodná demokratická strana: Liberálové

GLP – Grünliberale Partei, Strana zelených liberálů

GSP – Grüne Partei der Schweiz, Švýcarská strana zelených

SP – Sozialdemokratische Partei der Schweiz, Švýcarská sociálně demokratická strana

SVP – Schweizerische Volkspartei, Švýcarská lidová strana